

HLAVNÍ ČLÁNKY

Geografická analýza topofobií na území veřejných parků města Pardubice

MICHAL HOFMAN

Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, katedra geografie, Olomouc, Česko (Palacký University Olomouc, Faculty of Science, Department of Geography, Olomouc, Czechia); e-mail: michal.hofman01@upol.cz

ABSTRACT **Geographical analysis of topophobia in the public parks of the city of Pardubice** - This paper examines the perception of fear in parks and other public urban green spaces within the city of Pardubice. The primary objective was to identify places associated with fear, followed by the need to determine the reasons (sources) and intensity of people's negative perceptions concerning temporality (time of day). Subsequently, the perception of fear-inducing places was compared based on visitor gender. Additionally, visitors' suggestions for measures to improve the image of these places and thus reduce the fear associated with them were analysed. Material for the analysis was gathered from 202 respondents using a map-based questionnaire and the concept of mental mapping. Overall, most respondents perceive public green spaces and parks in Pardubice positively. However, the most problematic parks and green areas are concentrated around the city centre. The primary sources of fear identified include inadequate lighting, the presence of alcohol users, the threat of mugging, and the presence of homeless individuals and drug users. Women reported fear more frequently and with greater intensity. The most frequently suggested measures to improve conditions and reduce fear included enhanced lighting, increased police patrols, and improved CCTV coverage.

KEY WORDS places of fear - urban parks - temporality - map questionnaire - mental maps - Pardubice

HOFMAN, M. (2024): Geografická analýza topofobií na území veřejných parků města Pardubice. Informace ČGS, 43, 2, 1-16.

1. Úvod

Člověk žije v dynamickém a složitém světě, který se neustále mění. To, jak tento svět hodnotíme a jaké významy mu přisuzujeme, má na svědomí naše vnímání (Golledge, Stimson 1997; Siwek 2011). Vztah k prostoru můžeme hodnotit různě. Lze například rozlišit pozitivně vnímaná místa (Tuan 1990, In Siwek 2011), ale narazíme i na taková místa, která v nás mohou evokovat negativní emoce (Ruan, Hogben 2007, In Siwek 2011). Pod negativní emocí si lze představit i strach, který má důležitou roli v životě každého člověka. Ovlivňuje naše chování a rozhodování při pohybu v prostoru a čase (Miethe 1995). Každý člověk se dostal do situace, kdy se na určitém místě necítil dobře, dokonce mohl pociťovat strach. Místa spojována s těmito negativními pocity a významy mohou být označována za místa strachu a nalezneme je v každém městě (např. Madge 2008). Místa strachu nejsou pro všechny lidi stejná, to je zapříčiněno individuálním vnímáním okolního světa každého člověka (Siwek 2011). V případě zmapování těchto míst strachu u více jedinců však můžeme zjistit, zda dochází k určité koncentraci míst strachu a následně v praxi zacílit na dané místo určitými opatřeními. Prostorová subjektivnost vnímaného místa strachu je doprovázena i subjektivně vnímaným zdrojem nepříjemného pocitu. A stejně jako v případě prostorového kontextu místa strachu tak i při získání dostatečné datové základny lze objektivně zhodnotit problémové zdroje míst strachu a zacílit na ně opatření vedoucí k jejich redukci či eliminaci (Šerý a kol. 2023).

V českém kontextu bylo téma percepce veřejných míst zkoumáno v několika studiích. Studie Hynek, Hynková (1979) se zabývala percepcí životního prostředí ve městě Boskovice a jeho okolí. Za zmínku taktéž stojí práce Jíchová, Temelová (2012), která se zaměřila na vnímání kriminality a pocitu bezpečí mezi obyvateli dvou pražských čtvrtí, konkrétně se jednalo o Žižkov a Jarov. Mimo jiné byl v práci kladen důraz na identifikaci míst s vysokou kriminalitou. Studie Osmana (2016) představuje koncept sémantické mapy na příkladu města Ústí nad Orlicí. V práci je taktéž přehledně popsána konstrukce takové mapy i její možné využití. Mezi další práce s obdobnou tematikou lze zařadit studii Pánek, Pászto, Šimáček (2018), která se zabývala participativním mapováním. Mapování se zaměřilo na subjektivní vnímání bezpečnosti respondenty během dne a noci. Výzkum proběhl ve třech městech Česka (Olomouc, Opava a Jihlava). Práce Brisudová, Šimáček, Šerý (2020) se zabývala městem Šternberk a jejíž cílem bylo mapování topo-ambivalentních míst v urbánním prostředí. Další významnou prací je studie Šimáček a kol. (2020), která se zaměřuje na mapování míst strachu s ohledem na jejich příčiny a temporalitu ve městech Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Mezi další relevantní studie lze zařadit práce Doležal (2022) a Doležal, Šimáček, Šerý (2024), kdy obě studie zkoumají percepce urbánního prostoru ve městě Přerov.

Tato studie je založena na bakalářské práci (Hofman 2022). Jejím hlavním cílem bylo identifikovat místa strachu na území veřejných parků ve městě Pardubice. Dalším cílem bylo zjistit důvod (zdroj) a intenzitu negativního vnímání těchto míst s ohledem na denní dobu, dále i porovnat vnímání míst strachu s ohledem na pohlaví. Součástí studie je i analýza návrhů participantů výzkumu, které by mohly snížit úroveň pocíťovaného strachu na těchto negativně vnímaných místech. Pro naplnění cílů práce byly vydefinovány tyto výzkumné otázky:

1. Lze vysledovat rozdílnost pocíťovaných příčin míst strachu na území parků s ohledem na jejich temporalitu?
2. Lze vysledovat rozdílnost vnímání míst strachu na území parků s ohledem na pohlaví?
3. Jaká opatření by podle obyvatel Pardubic mohla vést ke snížení pocíťovaného strachu na těchto negativně vnímaných místech?

2. Teoretické zarámování

Parky a další veřejné zelené plochy, se nacházejí ve městech i jejich okolí. Zakládání těchto ploch pravděpodobně doprovázelo samotnou výstavbu sídel. Zelené plochy lze najít ve městech nacházejících se v rozvojových i vyspělých státech, na venkově i v metropolitních oblastech (Miller, Hauer, Werner 2015).

Tyto ekosystémy pozitivně ovlivňují kvalitu života obyvatel měst (Chiesura 2004; Suau, Confer 2006). Podle autorů Konijnendijk a kol. (2013) patří mezi benefity urbánních parků podpora biodiverzity, ochlazování urbánního prostoru, zadržování vody, zlepšování kvality ovzduší, pozitivní vliv na zdraví obyvatel, zvýšení turismu a podpora sociální koheze. Parky mohou mít ale i negativní důsledky na člověka, ve smyslu nedostatečného bezpečí, které může vyvolat pocit strachu (Jim, Chen 2006; Madge 2008; Jíchová, Temelová 2012; Maruthaveeran, Konijnendijk 2014; Brisudová, Šimáček, Šerý 2020; Šimáček a kol. 2020). V majoritní části publikovaných studií však převažují benefity urbánních parků nad jejich negativními důsledky (Tyrväinen 2001, Ceccato 2020a). Vztah k místům spojených s nedostatečným bezpečím či strachem lze obecně označit za topofobii (Ruan, Hogben 2007, In Siwek 2011). Tato místa jsou spojována s negativními pocity a významy vztahujícími se ke konkrétnímu místu, v tomto případě nacházejícím se v parku. Na druhou stranu vazba k místům spojeným s pozitivními pocity, která jsou příjemná, oblíbená a bezpečná, je nazývána topofilie (Tuan 1990, in Siwek 2011). V urbánním prostoru lze však narazit na místa, kterým lze současně přisoudit jak pozitivní, tak negativní významy. Brisudová, Šimáček, Šerý (2020) tato místa označují jako topo-ambivalentní. Urbánní parky jsou typické právě svojí topo-ambivalencí (Hunter 2001; Tyrväinen 2001; Jim, Chen 2006; Suau, Confer

2006; Brisudová, Šimáček, Šerý 2020). Pocity vztahující se k parku mohou ovlivňovat jeho samotnou návštěvnost. Topofobie vztahující se k území parku může odrážet návštěvníky od trávení času v takovém prostředí (Suau, Confer 2006).

Faktorů, které ovlivňují negativní vnímání míst v urbánních parcích je více. Prvním faktorem je temporalita místa. Pred (1984) zpochybňuje tvrzení označující místo jako statickou entitu, naopak zdůrazňuje že místo lze považovat za proces, který je formován a přetvářen časem. Prvním faktorem je temporalitu místa, tedy jeho provázanost s časem. Parky svou problematičností často získávají až se setměním (Jim, Chen 2006; Suau, Confer 2006; Brisudová, Šimáček, Šerý 2020; Šimáček a kol. 2020). Tento faktor je spojen s tzv. cyklickým časem, který je založen na opakování prostorových činností člověka v prostoru (Golledge, Stimson 1997; Crang 2011), v tomto kontextu střídání dne a noci a aktivit spojených s tímto cyklickým střídáním. Druhým faktorem je poloha daného parku s ohledem na jeho okolní zástavbu či polohu v rámci celého města (Šimáček a kol. 2020; Doležal 2022). Dalším faktorem může být stav prostředí, jako je údržba parku nebo existence kamerového systému (Ceccato 2020a).

Vnímání jednotlivých míst a přisuzování významů k nim může být ovlivněno sociodemografickými charakteristikami (Golledge, Stimson 1997). Např. Madge (2008) zjistila, že nejvíce pociťovaly strach v parku ženy, a dále starší obyvatelé a jedinci patřící do minoritních etnických skupin. Hlavními důvody pociťovaného strachu byla obava z přepadení a sexuálního obtěžování, dále pak z neznámých jedinců v parku. Dalšími důvody strachu v parku mohou být nedostatečné osvětlení či tma (Jim, Chen 2006; Suau, Confer 2006; Maruthaveeran, Konijnendijk 2014), nedostatečná správa zeleně (Jim, Chen 2006), či skupiny obyvatel měst jako jsou uživatelé alkoholu, vandalové a bezdomovci (Bogacka 2020; Šimáček a kol. 2020).

3. Metodologické zarámování

Geografie pracuje s konceptem geografického prostoru. V praxi nalezneme více definic a chápání tohoto termínu. Siwek (2011, s. 42) jej chápe jako „prostor vztahující se k člověku“. Nejedná se tedy o nekonečný prostor ale o prostor související s člověkem, tedy spíše ve významu „místo“ než „prostor“. Tuan (1977) tvrdí, že místo na rozdíl od prostoru disponuje určitým významem. Humanisticky zaměřené geografové (např. Před 1984) nechápou prostor pouze geometricky, ale existenciálně. Takový prostor je vázaný na významy, které mu jsou člověkem přiděleny (Siwek 2011).

Percepce prostoru může být definována jako „bezprostřední zaznamenání informací o prostředí, jednoho nebo více smyslů“ (Golledge, Stimson 1997, s. 190). Siwek (2011, s. 70) o percepci pojednává jako o procesu „během něhož vzniká v lidském vědomí obraz reality“. Realita neboli okolní prostředí je poznáváno

skrze lidské smysly, jejichž úkolem je mimo jiné zaznamenávat informace získané z blízkého prostředí (Gibson 1966). Během celého lidského života jedinec poznává prostor, ve kterém se pohybuje a formuje si k němu subjektivní postoje, které jsou dynamické a během života člověka se neustále vyvíjejí. Nejprve jsou osvojovány hlavní prvky prostorového vnímání, poté až dochází k doplnění méně významnými prvky (Siwek 2011).

Mapa je typickým výstupem geografických výzkumů. V případě této práce zaměřené na zkoumání percepce prostoru byl využit koncept mentální mapy, která je založena na zaznamenaném otisku reality ve vědomí člověka. Mentální mapa může být definována více způsoby. Dle Drbohlava (1991, s. 164) „mentální mapa je grafické (kartografické či schématické) vyjádření představ člověka o geografickém prostoru, nejčastěji jeho kvalitě uspořádání“. Osman (2016, s. 465) chápe mentální mapu jako „určitý zobecnující termín zastřešující způsoby organizace prostorových znalostí“. Mentální mapy (coby produkt percepce prostoru) jsou uloženy ve vědomí člověka, a jsou během jeho života doplňovány, upravovány, deformovány či zapomínány (Siwek 2011). Každý jedinec tak disponuje unikátní mentální mapou.

Mentální mapa poprvé pronikla do geografického prostředí v 60. letech 20. století po zásluze amerického urbanisty Kevina Lynche (1960). Od této doby jsou mentální mapy nejen součástí psychologie a sociologie ale i zmíněné geografie (Gould, White 1974; Tuan 1975; v českém prostředí pak Hynek, Hynková 1979; Siwek 1988, Drbohlav 1991, Voženílek 1997, Siwek 2011 a další). Mentální mapy mohou být efektivně zapojeny do procesu participativního plánování (Pánek, Pászto 2016). Zapojení komunity do plánování může zvýšit jejich propojení s místem (Ellery, Ellery 2019). V případě zapojení občanů do participativního mapování se mění jejich role, z objektu geografického výzkumu na součást celého procesu rozhodování (Pánek 2016). To je usnadněno možnostmi práce s kartografickými nástroji v důsledku rozvoje ICT (Rød, Ormeling, van Elzakker 2001) a geoinformačních systémů (Butler 2006). K využití mentálního mapování v regionálním rozvoji Česka došlo například v Klášterci nad Ohří (Kynčilová 1998) nebo Šternberku (Brisudová, Šimáček, Šerý 2020). V zahraničí se koncept mentálních map v participativním plánování využil např. v Polsku (Jankowski a kol. 2016), Itálii (Burini 2016) či na Islandu (Pánek, Benediktsson 2017). Koncept mentálních map byl využit i v případě mapování míst strachu v americkém Los Angeles, kde jedním z výsledků byly „mapy strachu“ (Matei, Ball-Rokeach, Linchuan Qiu 2001, s. 440).

4. Data a metody

Tento výzkum je založen na subjektivních názorech respondentů, které byly získány v dotazníkovém šetření probíhajícím v únoru a březnu roku 2022. Samotné dotazníkové šetření probíhalo v elektronickém prostředí (CAWI – computer

Tab. 1 – Výzkumný vzorek dotazníkového šetření

Počet obyvatel	Věková skupina	Počet obyvatel	Podíl obyvatel (%)	Počet respondentů	Podíl respondentů (%)
Muži	19 a méně	8 753	9,77	7	3,47
	20–29 let	5 498	6,13	49	24,26
	30–39 let	6 956	7,76	15	7,43
	40–49 let	7 234	8,07	7	3,47
	50–64 let	7 854	8,76	7	3,47
	65 a více let	7 921	8,84	4	1,98
	Celkem	44 216	49,34	89	44,06
Ženy	19 a méně	8 148	9,09	10	4,95
	20–29 let	4 995	5,57	43	21,29
	30–39 let	6 051	6,75	23	11,39
	40–49 let	6 716	7,49	21	10,40
	50–64 let	8 246	9,20	12	5,94
	65 a více let	11 247	12,55	4	1,98
	Celkem	45 403	50,66	113	55,94
Celkem		89 619	100,00	202	100,00

Zdroj: Hofman (2022), ČSÚ (2022), SLDB 2021, vlastní zpracování

assisted web interviewing). Dotazník byl vytvořen v ArcGIS Survey 123 Connect a obsahoval 11 otázek včetně takových, kde mohl respondent zákresem do mapového podkladu lokalizovat svou odpověď. Šetření se zúčastnilo 202 respondentů. Struktura výzkumného vzorku (viz tab. 1) s ohledem na pohlaví koresponduje se strukturou populace města Pardubice, což bylo prokázáno pomocí statistické metody χ^2 testu (0,133; $p = 0,05$). V rámci χ^2 testu bylo pracováno pouze se strukturou pohlaví respondentů bez ohledu na věkovou kategorii, a proto viditelné odchylky u některých kategorií neměly na test vliv.

V dotazníku měli respondenti možnost uvést, zda v parcích či na území jiných zelených ploch v Pardubicích pociťují pocit strachu. V případě že ano, tak dále mohli zakreslit místa strachu v těchto zelených plochách. Pro lokalizaci míst strachu, bylo využito mentální mapování. Mentální mapy poskytují respondentovi možnost dát najevo subjektivní pocity vázané na reálný prostor, v tomto případě na území zelených ploch a parků. Respondent měl možnost v dotazníku zakreslit do interaktivní mapy až 3 místa, na kterých se necítí dobře. Pro zakreslení nepříjemně vnímaných míst byl zvolen způsob zakreslení libovolného polygonu do mapy. Prostředí geografických informačních systému (GIS) je často využíváno při podobně laděných výzkumech a pracích, které se zabývají percepcí prostoru a analýzou mentálních map (Pánek, Pászto, Šimáček 2018; Šimáček a kol. 2020; Lehnert a kol. 2021; Doležal 2022). Dotazníkové šetření proběhlo v elektronické podobě, veškerá data tak byla automaticky ukládána v digitální podobě. Pro

vytvoření výsledných map byl využit *SW ArcGIS Pro*, v něm pak nástroj *Count Overlapping Features*. Tento nástroj pracuje s překryvy polygonů, na jejichž základě lze následně lokalizovat nejvíce problémová místa a tvořit tak mapy strachu nejen za všechny respondenty, ale také dle zvolených dílčích kritérií.

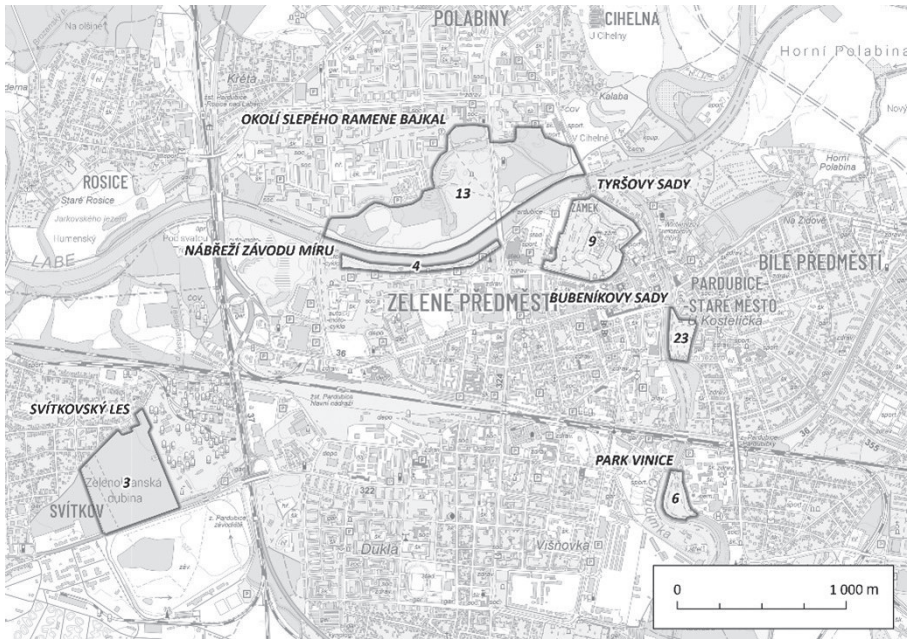
Spolu se zakreslením míst strachu respondenti uvedli i příčinu (zdroj) zákrasu z předem definovaných 11 možností (špatné osvětlení, nepořádek (odpadky), estetická neupravenost, přílišný hluk, volně pobíhající psi, obava z přepadení/loupeže, obava ze sexuálního obtěžování, uživatelé alkoholu, bezdomovci, uživatelé drog, Romové), které byly inspirovány studiemi Jim, Chen (2006), Madge (2008), resp. Šimáček a kol. (2020). Zároveň měl respondent u každého zdroje uvést, v jaké části dne strach pociťuje (světlá část dne, tmavá část dne, celý den, vůbec). Dále respondent vybral intenzitu nepříjemného pocitu (slabá, silná). Tato část dotazníku byla klíčová z hlediska získání podkladů pro zodpovězení prvních dvou výzkumných otázek.

V rámci další části dotazníku měli respondenti navrhnout potenciální opatření, která by podle nich mohla snížit úroveň pociťovaného strachu na jimi definovaných místech. Respondenti zde měli na výběr z předem definovaných 6 možností (více policejních hlídek, lepší kamerový systém, lepší osvětlení, lepší úprava zeleně, lepší úklid parku, jiné). Tyto možnosti vycházejí z poznatků studií Bogacka (2020) a Ceccato (2020b).

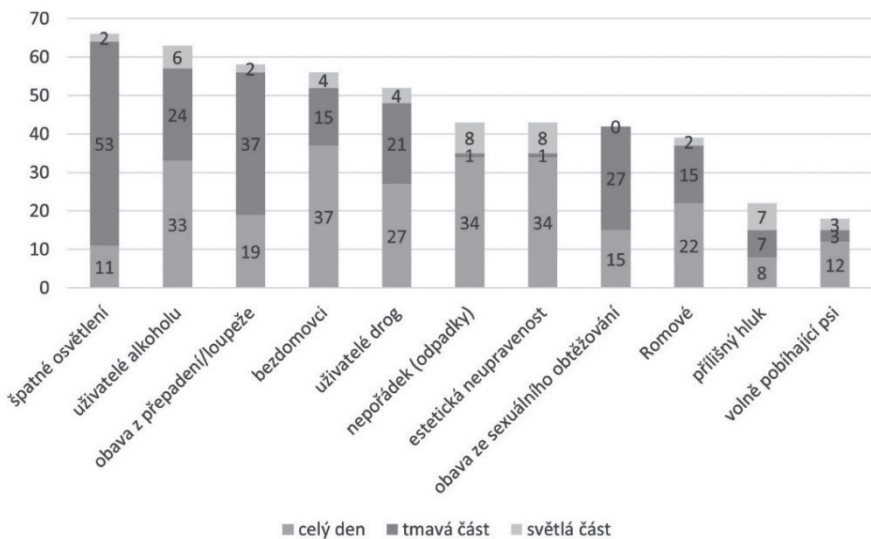
5. Pardubické parky a místa strachu

Majoritní část dotázaných respondentů nevnímá na území pardubických parků pocit strachu (místa strachu). Pouze 43 respondentů (22,6 %) tato problémová místa registruje. Mezi nejvíce problémové zelené plochy se řadí parky v centru města a zelené plochy v jeho blízkém okolí. Nejvíce míst strachu bylo zakresleno v Bubeníkových sadech (26krát), v okolí slepého ramene Bajkal (13krát) a v Tyršových sadech (9krát) – viz obrázek 1, na kterém je zobrazeno prostorové vymezení celých parků, kde se vyskytují průniky zákresů od alespoň tří respondentů.

Nejčastěji zaznamenané důvody pociťovaného strachu byly špatné osvětlení (66), výskyt uživatelů alkoholu (63), obava z přepadení (58), případně výskyt bezdomovců (56) a uživatelů drog (52) – viz obrázek 2. Důvody spojené převážně s tmavou částí dne jsou špatné osvětlení, obava z přepadení/loupeže a obava ze sexuálního obtěžování. Zdroje jako jsou estetická neupravenost, nepořádek (odpadky), volně pobíhající psi, bezdomovci a uživatelé alkoholu jsou v kontextu času relativně konzistentní, tj. jsou nejvíce spojovány s celým dnem. V práci nebyly zjištěny žádné příčiny, které by byly spojovány převážně se světlou částí dne. Největší zaznamenaný rozdíl ve vnímání míst strachu s ohledem na denní dobu byl zjištěn v případě důvodu, který se váže na výskyt uživatelů alkoholu (viz obr. 3).

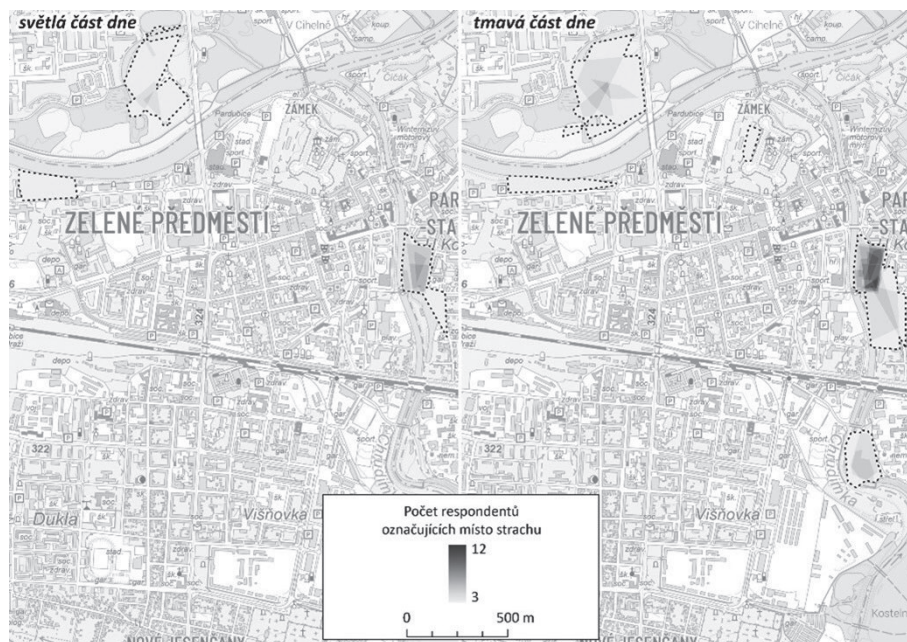

Obr. 1 – Počet zakreslených míst strachu v jednotlivých parcích. Zdroj: Hofman (2022), ČÚZK (2023), vlastní zpracování.

Obr. 2 – Zdroje nepříjemného pocitu v kontextu temporality. Zdroj: Hofman (2022), vlastní zpracování.

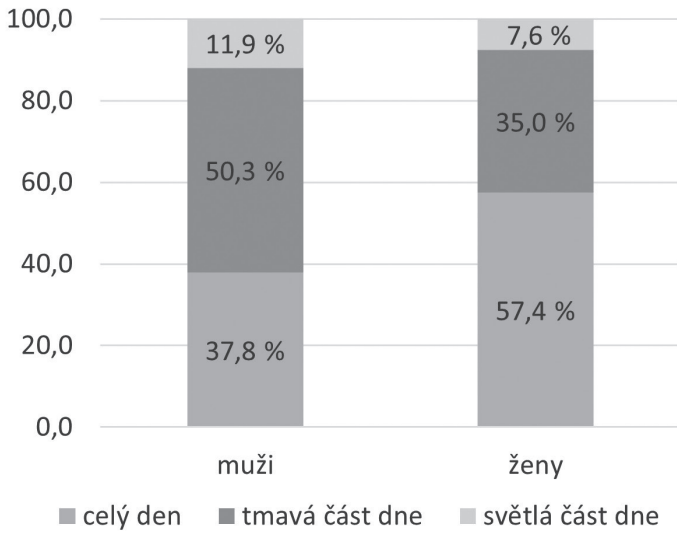

Obr. 3 – Místa strachu spojená s uživateli alkoholu s ohledem na temporalitu. Zdroj: Hofman (2022), ČÚZK (2023), vlastní zpracování. Pozn: tečkovaná čára znázorňuje hranici míst strachu.

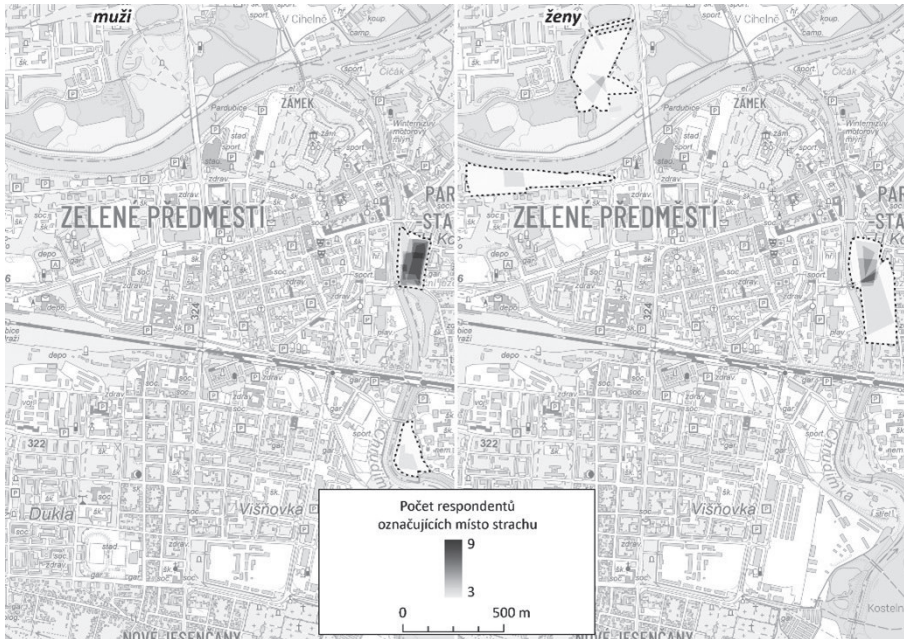
V práci byla zkoumána i intenzita negativních pocitů vázajících se k místům strachu. S ohledem na denní dobu bylo zjištěno, že v případě světlé části dne převažuje slabá intenzita negativního pocitu (67,1 %), zatímco v případě míst strachu spojených s tmavou částí dne převažuje silná intenzita negativního pocitu (81,6 %).

S ohledem na pohlaví respondentů lze konstatovat, že místa strachu v parcích pociťují více ženy (54,43 % zákresů) než muži (45,57 % zákresů). Pokud jde o vnímání míst strachu s ohledem na denní dobu, tak muži pociťují většinu míst strachu výhradně ve tmavé části dne, zatímco ženy většinu míst strachu spojují s celým dnem (viz obr. 4). Z hlediska intenzity vnímají strach silněji ženy, a to ve světlé i tmavé části dne. Podíl zákresů spojených se silnou intenzitou je během světlé části dne vyšší u žen o 6,59 p. b. než u mužů a během tmavé části dne je vyšší o 13,37 p. b. Místa strachu zakreslená muži jsou koncentrována převážně ve dvou parcích, a to v Bubeníkových sadech a v parku Vinice. V případě žen se místa strachu nachází ve více parcích, v Bubeníkových sadech nejvíce, méně pak v okolí slepého ramene Bajkal a na nábřeží Závodu Míru (viz obr. 5).

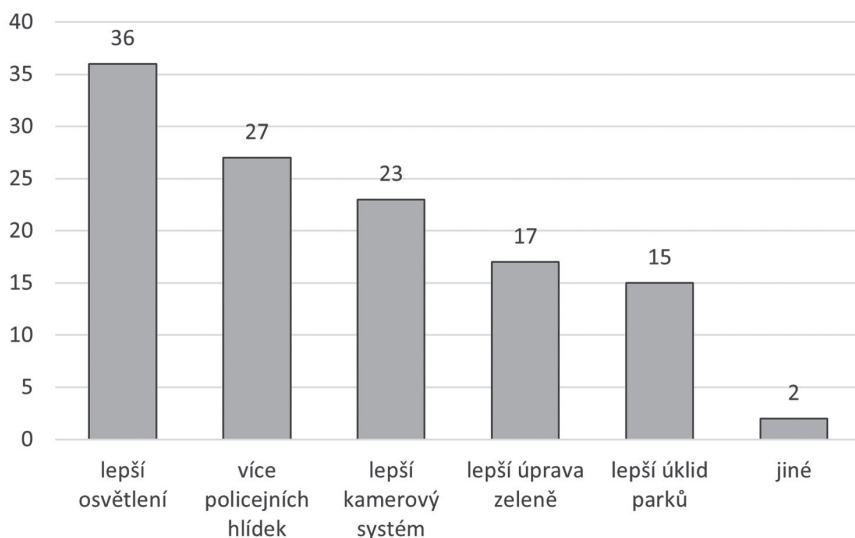
Třetí výzkumná otázka se zabývala navrhovanými opatřeními, která by snížila úroveň pocíťovaného strachu a zlepšila image těchto míst na území parků a jiných zelených ploch. Nejčastěji bylo označováno opatření zlepšení osvětlení. V o něco

Obr. 4 – Temporalita míst strachu s ohledem na pohlaví respondenta. Zdroj: Hofman (2022), vlastní zpracování.

Obr. 5 – Místa strachu dle pohlaví respondenta Zdroj: Hofman (2022), ČÚZK (2023), vlastní zpracování. Pozn.: tečkovaná čára znázorňuje hranici míst strachu.

Obr. 6 – Navrhovaná opatření dle volby respondentů. Zdroj: Hofman 2022, vlastní zpracování.

menší míře respondenti požadovali zvýšení počtu policejních hlídek a vylepšení kamerového systému, údržby zeleně a úklidu parku (viz obr. 6).

Možnost označená jako „jiné“ byla preferována nejméně. Po vybrání této možnosti měli respondenti možnost navrhnout svá vlastní opatření. První respondent, mladá žena ve věku 20–29 let, zmínila nápad přesunutí autobusového nádraží. Její návrh se týkal konkrétně zákresu v blízkosti autobusového nádraží, které leží u nábřeží Závodu míru. Druhý respondent, muž ve věku 20–29, předložil návrh na výstavbu dětského hřiště, výsadbu nových stromů, křovin, květin a odstranění starých keřů. Dále zmínil výstavbu stolů na kemping či stolní tenis a fontánku. Jeho návrh souvisí se zákresem na zelené ploše v okolí slepého ramene Bajkal. Zajímavostí je, že majoritní část navrhovaných opatření (s výjimkou možnosti „jiné“ a „lepší úprava zeleně“) byla více označovaná respondenty ženského pohlaví.

6. Diskuse

Každý člověk vnímá okolní prostředí individuálně, a to platí i v případě, kdy se jedná o vnímání míst strachu na území parků. Nejvíce míst strachu bylo identifikováno v Bubeníkových sadech, v okolí slepého ramene Bajkal a v Tyršových sadech. Tyršovy sady byly v historii považovány za jedno z nejnepříjemnějších míst v celých Pardubicích (Toušek, Vepřková 2009), avšak v dnešní době, po revitalizaci, je tento park vnímán negativně již jen minoritní částí respondentů.

Obdobně i na území Parku Na Špici, který v uplynulých letech taktéž prošel revitalizací, nebyl zjištěn významný výskyt míst strachu. Tato zjištění korespondují s poznatkem, že vizuální úpravy prostředí mohou mít pozitivní vliv na vnímání místa (viz Nasar 1982).

Distribuce míst strachu na území veřejných parků v Pardubicích je ovlivněna více aspekty. Prvním aspektem je temporalita, výsledky této práce se mírně liší od výstupů studií Brisudová, Šimáček, Šerý (2020), či Šimáček a kol. (2020). Nicméně z celkové perspektivy potvrzují výsledky studie v prostředí Pardubic skutečnost, že se s nástupem tmavé části dne problematičnost parků výrazně zintenzivňuje, což je v obecném souladu s výše zmíněnými studiemi.

Druhým aspektem je příčina negativního pocitu (místa strachu). V této práci bylo za nejčastější zdroj místa strachu označováno špatné osvětlení. Tento důvod byl zjištěn jako jeden z nejčastějších také v dalších studiích (Tyrväinen 2001; Jim, Chen 2006; Suau, Confer 2006; Pánek, Pászto, Šimáček 2018; Brisudová, Šimáček, Šerý 2020; Šimáček a kol. 2020; Šerý a kol. 2023). Dalším, v Pardubicích často označovaným zdrojem strachu byla obava z přepadení/loupeže. Stejný důvod byl deklarován respondenty ve studiích Jim, Chen (2006) a Madge (2008). Mezi často označované příčiny strachu na území pardubických parků patřil i strach z bezdomovců a uživatelů alkoholu. K obdobným výsledkům došli ve své studii ve městě Šumperk Šimáček a kol. (2020), či Bogacka (2020) ve své práci zaměřující se na město Poznaň. Také Šerý a kol. (2023) ve své práci zmiňují problematiku týkající se uživatelů alkoholu.

Dalším aspektem je pohlaví, stejně jako v případě studií Madge (2008) a Pánek, Pászto, Šimáček (2018) je patrné, že ženy vnímají negativní pocity v městském prostoru častěji než muži. Také v kontextu pardubických parků 54,43 % zázkresů míst strachu zaznačily ženy, které rovněž vnímaly strach s větší intenzitou než muži.

Nejčastěji respondenty identifikovaným opatřením vedoucím ke snížení pocítovaného strachu bylo lepší osvětlení následováno opatřením na častější přítomnost policejních hlídek a lepší kamerový systém. Tyto výsledky jsou podobné výstupům studie Bogacka (2020), Ceccato (2020b) či Šerý a kol., (2023). Studie Nasar (1982), Ceccato (2020b) a Šerý a kol. (2023) navíc zmiňují důležitost vzhledu prostředí na snížení pocitu nebezpečí. Vzhled prostředí byl v této práci reflektován v možnostech opatření jako lepší úprava zeleně a lepší úklid parku. Tyto možnosti byly označovány znatelně méně než opatření zmíněné výše.

Na vnímání míst strachu mohou mít vliv i další aspekty, jako je frekvence a účel návštěvy parku. Ačkoliv i tato témata byla v rámci práce Hofman (2022) analyzována, nebylo možné v předloženém textu tyto aspekty kvůli omezenému rozsahu práce podrobněji rozebrat.

7. Závěr

Tato studie se zabývala distribucí míst strachu na území veřejných zelených ploch a parků v Pardubicích. Přestože jsou pardubické parky, stejně jako např. přerovské parky (Doležal, Šimáček, Šerý 2024), majoritní částí respondentů vnímány jako pozitivní místa, byl na jejich území potvrzen i výskyt míst strachu. Nejvíce problematické parky jsou v okolí centra města. Nejhůře vnímanou zelenou plochou jsou Bubeníkovy sady a přilehlé okolí. Z dalších míst lze jmenovat zelené plochy u slepého ramene Bajkal a Tyršovy sady. Ve studii byly identifikovány příčiny výskytu míst strachu spojené s převážně tmavou částí dne. Jedná se o špatné osvětlení, obava z přepadení/loupeže a obava ze sexuálního obtěžování. Estetická neupravenost, nepořádek (odpadky), volně pobíhající psi, bezdomovci a uživatelé alkoholu jsou příčiny spojovány především s celým dnem. Příčiny spojované převážně se světlou částí dne nebyly v práci identifikovány. Z výsledku výzkumu lze pozorovat rozdílnost ve vnímání míst strachu s ohledem na pohlaví, ženy pocítují negativní pocity častěji a s větší intenzitou než muži. Nejčastěji označovaná opatření, která by mohla vést ke snížení pocítovaného strachu bylo lepší osvětlení, více policejních hlídek a kvalitnější kamerový systém. Na příkladu dvou pardubických parků (Tyršovy sady a Park Na Špicích) lze pozorovat pozitivní dopad revitalizace na percepci míst strachu v parcích. Z tohoto důvodu by vedení města mělo zvážit podobný zásah v případě Bubeníkových sadů a okolí slepého ramene Bajkal.

Literatura

- BOGACKA, E. (2020): Safety of urban park users – The case of Poznań, Poland. In: Ceccato, V., Nalla, M. (eds.): *Crime and Fear in Public Places: Towards Safe, Inclusive and Sustainable Cities*, Routledge, New York, 108–124. <https://doi.org/10.4324/9780429352775-7>
- BRISUDOVÁ, L., ŠIMÁČEK, P., ŠERÝ, M. (2020): Mapping topo-ambivalent places for the purposes of strategic planning of urban space. The case of Šternberk, the Czech Republic. *Journal of Maps*, 16, 1, 203–209. <https://doi.org/10.1080/17445647.2020.1844087>
- BURINI, F. (2016): *Cartografia partecipativa. Mapping per la governance ambientale e urbana*. FrancoAngeli.
- BUTLER, D. (2006): The web-wide world. *Nature*, 439, 776–778. <https://doi.org/10.1038/439776a>
- CECCATO, V. (2020a): Do green areas affect crime and safety? In: Ceccato, V., Nalla, M. (ed.): *Crime and Fear in Public Places: Towards Safe, Inclusive and Sustainable Cities*, Routledge, New York, 75–107. <https://doi.org/10.4324/9780429352775-6>
- CECCATO, V. (2020b): The architecture of crime and fear of crime: Research evidence on lighting, CCTV and CPTED features. In: Ceccato, V., Nalla, M. [ed.]: *Crime and Fear in Public Places: Towards Safe, Inclusive and Sustainable Cities*, Routledge, New York, 38–72. <https://doi.org/10.4324/9780429352775-4>
- CRANG, M. (2011): Time. Agnew, J., Livingstone, D. (ed.): *The Sage Handbook of Geographical Knowledge*, London, Sage, 331–343. <https://doi.org/10.4135/9781446201091.n25>

- ČSÚ (2022) Veřejná databáze VDB, ČSÚ, <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home> (28. 1. 2024).
- ČÚZK (2023): Prohlížeč služba WMS – ZTM25. <https://ags.cuzk.cz/arcgis1/services/ZTM/ZTM25/MapServer/WMSServer?> (28. 1. 2024).
- DOLEŽAL, D. (2022): Místa strachu z kriminality v Přerově. *Informace ČGS*, 41, 1, 1–13.
- DOLEŽAL, D., ŠIMÁČEK, P., ŠERÝ, M. (2024): Atraktivní místa zdánlivě neatraktivního města: Přerov pohledem jeho obyvatel. *Geografie*, 129, 3, 357–382. <https://doi.org/10.37040/geografie.2024.011>
- DRBOHLAV, D. (1991): Mentální mapa ČSFR – definice, aplikace, podmíněnost. *Geografie*, 96, 3, 163–176. <https://doi.org/10.37040/geografie1991096030163>
- ELLERY P., ELLERY J. (2019): Strengthening Community Sense of Place through Placemaking. *Urban Planning*, 4, 2, 237–248.
- GIBSON, J. J. (1966): *The senses considered as perceptual systems*. Houghton Mifflin.
- GOLLEDGE, R. G., STIMSON, R. J. (1997): *Spatial Behavior: A Geographic Perspective*. Guilford Press, New York.
- GOULD, P., WHITE, R. (1974): *Mental maps*. Pelican Books, Harmondsworth. <https://doi.org/10.4324/9780203163757>
- HOFMAN, M. (2022): *Geografická analýza topofobií na území veřejných parků města Pardubice*. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Olomouc.
- HUNTER, I. R. (2001): What people want from urban forestry? The Europe experience. *Urban Ecosystems*, 5, 4, 277–284. <https://doi.org/10.1023/A:1025691812497>
- HYNEK, A., HYNKOVÁ, J. (1979): Prostorová percepce životního prostředí města Boskovic a okolí ve výchově k péči o životní prostředí. *Geografie*, 84, 4, 287–299. <https://doi.org/10.37040/geografie1979084040287>
- CHIESURA, A. (2004): The role of urban parks for sustainable city. *Landscape and Urban Planning*, 68, 1, 129–138. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2003.08.003>
- JANKOWSKI, P., CZEPKIEWICZ, M., MLODKOWSKI, M., ZWOLINSKI, Z. (2016): Geo-questionnaire: A Method and Tool for Public Preference Elicitation in Land Use Planning. *Transactions in GIS*, 20, 6, 903–924. <https://doi.org/10.1111/tgis.12191>
- JIM, C. Y., CHEN, W. Y. (2006): Perception and attitude of residents toward urban green spaces in Guangzhou (China). *Environmental Management*, 38, 3, 81–96. <https://doi.org/10.1007/s00267-005-0166-6>
- JÍCHOVÁ, J., TEMELOVÁ, J. (2012): Kriminalita a její percepce ve vnitřním městě: případová studie pražského Žižkova a Jarova. *Geografie*, 117, 3, 329–348. <https://doi.org/10.37040/geografie2012117030329>
- KONIJNENDIJK, C., ANNERSTEDT, M., NIELSEN, A. B., MARUTHAVEERAN, S. (2013): Benefits of urban parks. A systematic review. A Report for IFPPA, Copenhagen & Alnarp, 1–70.
- KYNČILOVÁ, L. (1998): Mentální mapa. *Moderní obec*, 4, 11, 19.
- LEHNERT, M., GELETIČ, J., KOPP, J., BRABEC, M., JUREK, M., PÁNEK, J. (2021): Comparison between mental mapping and land surface temperature in two Czech cities: A new perspective on indication of locations prone to heat stress. *Building and Environment*, 203, 108090. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2021.108090>
- LYNCH, K. (1960): *The image of the city*. M.I.T. Press, Cambridge, Mass.
- MADGE, C. (2008): Public parks and the geography of fear. *Journal of Economic and Social Geography*, 88, 3, 237–250. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9663.1997.tb01601.x>

- MARUTHAVEERAN, S., KONIJNENDIJK, C. (2014): Fear of crime in urban parks – What the residents of Kuala Lumpur have to say? *Urban Forestry & Urban Greening*, 14, 3, 702–713. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2015.05.012>
- MATEI, S., BALL-ROKEACH, S., LINCHUAN QIU, J. (2001): Fear and Misperception of Los Angeles Urban Space: A Spatial-Statistical Study of Communication-Shaped Mental Maps. *Communication Research* 28, 4, 429–463. <https://doi.org/10.1177/009365001028004004>
- MIETHE, T. D. (1995): Fear and Withdrawal from Urban Life. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 539, 1, 14–27. <https://doi.org/10.1177/0002716295539001002>
- MILLER, R. W., HAUER, R. J., WERNER, L. P. (2015): *Urban forestry: planning and managing urban greenspaces*. Waveland press.
- NASAR, J. L. (1982): A model relating visual attributes in the residential environment to fear of crime. *Journal of environmental systems*, 11, 3, 247–255. <https://doi.org/10.2190/4EEQ-C09R-M4MX-JGAO>
- OSMAN, R. (2016): Sémantická mapa: příklad Ústí nad Orlicí. *Geografie*, 121, 3, 463–492. <https://doi.org/10.37040/geografie2016121030463>
- PÁNEK, J. (2016): From Mental Maps to GeoParticipation. *The Cartographic Journal*, 53, 4, 300–307. <https://doi.org/10.1080/00087041.2016.1243862>
- PÁNEK, J., PÁSZTO, V. (2016): Pocitové mapy v plánování měst a regionů. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí*, 5, 4, 48–62.
- PÁNEK, J., BENEDIKTSSON, K. (2017): Emotional mapping and its participatory potential: Opinions about cycling conditions in Reykjavík, Iceland. *Cities*, 61, 65–73. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.11.005>
- PÁNEK, J., PÁSZTO, V., ŠIMÁČEK, P. (2018): Spatial and Temporal Comparison of Safety Perception in Urban Spaces. Case Study of Olomouc, Opava and Jihlava. In: Ivan, I., Horák, J., Inšpektor, T. (eds): *Dynamics in GIScience. GIS OSTRAVA 2017. Lecture Notes in Geoinformation and Cartography*. Springer, Cham, 333–346. https://doi.org/10.1007/978-3-319-61297-3_24
- PRED, A. R. (1984): Place as Historically Contingent Process: Structuration and the Time-Geography of Becoming Places. *Annals of the Association of American Geographers*, 74, 2, 279–297. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1984.tb01453.x>
- RØD, J., ORMELING, F., VAN ELZAKKER, C. (2001): An agenda for democratising cartographic visualisation. *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 55, 1, 38–41. <https://doi.org/10.1080/00291950120034>
- SIWEK, T. (1988): Území Československa očima studentů geografie. *Geografie*, 93, 1, 31–37. <https://doi.org/10.37040/geografie1988093010031>
- SIWEK, T. (2011): Percepce geografického prostoru. *Edice Geographica*, 7, ČGS, Praha.
- SUAU L., CONFER J. (2006): Parks and the geography of fear. In: Peden J. G., Schuster R. M., comps. [eds.]: *Proceedings of the 2005 northeastern recreation research symposium*. Newtown Square, PA, U.S. Forest Service, Northeastern Research Station, 273–278.
- ŠERÝ, M., BRISUDOVÁ, L., BUIL-GIL, D., KIMIC, K., POLKO, P., SOLYMOŠI, R. (2023): The Perception of Personal Security in Urban Parks: A Comparative Analysis of Research Methods. In Costa, C., S. et al. (eds.): *Placemaking in Practice Volume 1 – Experiences and Approaches from a Pan-European Perspective*. Leiden: Koninklijke Brill NV, 290–308. https://doi.org/10.1163/9789004542389_017
- ŠIMÁČEK, P., ŠERÝ, M., FIEDOR, D., BRISUDOVÁ, L. (2020): To fear or not to fear? Exploring the temporality of topophobia in urban environments. *Moravian Geographical Reports*, 28, 4, 308–321. <https://doi.org/10.2478/mgr-2020-0023>

- TOUŠEK, L., VEPŘKOVÁ, R. (2009): Analýza postojů veřejnosti ke kriminalitě v Pardubicích. Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu při Katedře antropologických a historických věd Fakulty filozofické Západočeské univerzity v Plzni (CAAT).
- TYRVÄINEN, L. (2001): Economic valuation of urban forest benefits in Finland. *Journal of Environmental Management*, 62, 1, 75–92. <https://doi.org/10.1006/jema.2001.0421>
- TUAN, Y. F. (1975): Images and mental maps. *Annals of the Association of American Geographers*, 65, 2, 205–213. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8306.1975.tb01031.x>
- TUAN, Y. F. (1977): Space and place. The perspective of experience. University of Minnesota Press.
- VOŽENÍLEK, V. (1997): Mentální mapa a mentální prostorové představy. *Geodetický a kartografický obzor*, 97, 2, 62–70.

Rád bych poděkoval svému školiteli Mgr. Petru Šimáčkovi, Ph.D. za jeho neocenitelnou podporu, rady, neustálou ochotu mi věnovat čas, a to nejen při tvorbě mé bakalářské práce. Dále bych také poděkoval olomoucké katedře geografie a všem jejím členům za práci kterou pro nás studenty dělají.